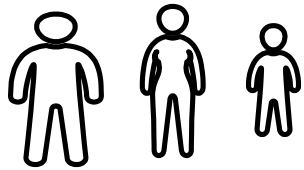

Д 14. Әлеуметтік жұмыстағы деонтологиялық мәселелер

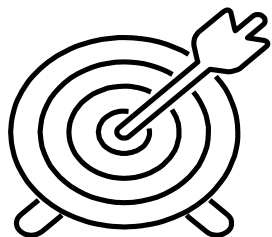
Омарова Асем Турдыбековна
PhD, Әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс
кафедрасының аға оқытушысы

Деонтология түсінігі

- **«Деонтология» термині** (грекше деонтос – тиесілі) борыштық доктринаны және тиісті мінез-құлықты белгілеу үшін ғылыми лексиконға 18 ғасырда ағылшын философ-утилитарлы Иеремией Бентамның (1748-1832) әрекеттері арқылы қабылданды.
- Қазіргі уақытта **«деонтология»** термині әбден кеңінен пайдаланылады және кәсіби этикетте кәсіби міндеттерін орындау барысында маманның борыш теориясы мен тиісті мінез-құлқына сілтеме жасалынады.

- **Әлеуметтік деонтология**
әлеуметтік қызметкердің кәсіби-этикалық нормаларын, мінез-құлқы мен іс-әрекетіндегі ұстанымдарын зерттейді. Ол тиісті кәсіби топтың идеологиясын адамгершілік сана-сезіммен қамтамасыз ететін кәсіби парыздылық туралы ғылым.

- Деонтологияның негізгі категориясы - **парыз** (парыз, борыш) (грек. deon). Алғаш рет парыз түсінігін Аристотель қарастырған, ол оны қалыпты мінез-құлықтың қажет әдет-ғұрып ретінде түсіндіреді.
- Әлеуметтік қызметкердің кәсіби этикасының маңызды компоненті - **кәсіби парыз** болып табылады.

- Кез келген этикалық ілімдегі, оның ішінде кәсіби **этикалық оқытудағы** деонтологияның орны мен рөлін тұлғаның болмысына қарай анықтауға болады. Адам болмысын анықтаудың осындай **үш негізгі тәсілін** бөліп көрсетуге болады және соған сәйкес этика мен кәсіби этика жүйесіндегі деонтологияның орны мен рөлін нақтылай аламыз.

- **Бірінші амал** адамның негізгі ізгілігіне сенуге негізделген. Егер адам өз мәні бойынша жақсы болса, рухани жағынан жақсылыққа ұмтылса, әрқашан тек жақсылық жасауға ұмтылса, оның іс-әрекеті мен іс-әрекетінің елеулі бөлігі өзіне де, бүкіл қоғамға да пайда әкеледі.

- **Екінші амал** адамның бастапқыда зұлымдыққа ұмтылуы, «күнәһар» болуы және өзінің табиғатын ескере отырып, саналы қоғамдық құнды іс-әрекеттерге қабілетсіздігіне, қандай жағдайда болмасын тек өз игілігін қамтамасыз етуге ұмтылуына негізделген. Егер ол шынымен де сондай болса, онда оның өзімшілдік ұмтылысы тек кездейсоқ қоғамдық игілікке әкеліп, басқаларға зиян мен қасірет әкелмейді.

- Сонымен бірге, адамдар өзінің жеке басының мүддесін көздейтін, қоғамдық игілікке қайшы, әдепсіз әрекеттер жасауға қабілетті, өзінің пайдакүнемдік ойларын басшылыққа алуы мүмкін. Оның үстіне, кейбір жағдайларда адам саналы түрде басқаларға қасірет келтіруге және қоғамға зиян келтіруге және өзіне ұқсас мақсаттар қоюға қабілетті. Бұл адам табиғатын анықтаудың **үшінші амалы.**